

QUÁN TRIỆT BẢN SẮC DÂN TỘC TRONG NỘI DUNG NỀN GIÁO DỤC NƯỚC TA

QUỐC CHẨN

Mỗi dân tộc đều có bản sắc riêng. Trong xu thế mở cửa, hội nhập của thời đại kinh tế thị trường phát triển và cạnh tranh quyết liệt, thì mỗi quốc gia đều cần quan tâm đến bản sắc dân tộc trong mọi hoạt động xã hội nói chung, đặc biệt là giáo dục - một lĩnh vực quan trọng, có trách nhiệm đào tạo những con người phục vụ cho sự nghiệp phát triển kinh tế-xã hội, đồng thời phát huy truyền thống dân tộc, đặc trưng văn hoá của từng nước, cũng tức là bảo vệ được tính độc lập tự chủ và sự thích ứng của từng quốc gia.

Dân tộc Việt Nam ta qua mấy ngàn năm dựng nước, có một đặc điểm nổi bật hiếm thấy so với các quốc gia khác trên thế giới, là luôn luôn bị những nước lớn, thế lực hùng mạnh xung quanh cả ba phía Bắc, Nam, Tây và cả những nước xa xôi đến xâm lược, đô hộ và rắp tâm đồng hoá. Thế nhưng, chẳng những chúng ta không mất nước mà còn giữ vững độc lập, phát triển lãnh thổ vươn lên sánh với các cường quốc năm châu. Sự tồn tại và phát triển của đất nước ta là nhờ lòng yêu nước, sự đoàn kết của tất cả các tầng lớp, giai cấp trong xã hội. Hễ có ngoại xâm là dân tộc ta dẹp mọi mâu thuẫn giai cấp, đồng lòng, hợp sức các dân tộc anh em sống trên lãnh thổ, tập hợp quanh giai cấp lãnh đạo trong tất cả các thời kì lịch sử, để bảo vệ độc lập dân tộc, cũng tức là bảo vệ sự sống còn đối với mỗi người, mỗi gia đình, mỗi tầng lớp, giai cấp..., bao đời sinh sống chung trên một lãnh thổ. Vì vậy, mâu thuẫn giai cấp ở nước ta cũng khác các

nước khác, và đây chính là một nét bản sắc dân tộc Việt Nam. Bằng chứng là hơn 80 năm bị thực dân Pháp đô hộ, một số người tài của nước ta thuộc tầng lớp trên đã căm ghét bọn xâm lược, chạy ra nước ngoài học tập, lập nghiệp. Họ rất có thể trở nên giàu sang, có địa vị, danh vọng, nhưng khi đất nước chống ngoại xâm giành độc lập, mặc dù cuộc sống còn rất gian khổ, song họ đã quay về chung sức, chung lòng góp phần bảo vệ và xây dựng Tổ quốc. Nhiều gia đình tư sản, địa chủ phong kiến trong nước cũng không tiếc sức người, sức của đóng góp vào công cuộc kháng chiến chống giặc cứu nước, bảo vệ độc lập dân tộc. Đây là sự biểu hiện một nét cơ bản của bản sắc dân tộc Việt Nam¹. Trải qua hàng nghìn năm bị ngoại bang xâm lược và nội chiến, nên con người Việt Nam có một khả năng thích ứng cao. Văn hoá, tôn giáo nước ngoài du nhập vào Việt Nam đã được biến đổi cho phù hợp với đặc điểm xã hội nước ta. Tính thích ứng của người Việt cũng là một nét bản sắc dân tộc rất cần thiết đối với con người trong xã hội đương đại, mà nền giáo dục hiện đại cần bồi dưỡng, phát huy cho thế hệ trẻ. Do tính thích ứng trên, nghĩa là phải điều chỉnh, chế ngự bản thân sao cho thích hợp với hoàn cảnh cuộc sống, nên trong thực tế nhân dân ta đã: "Ăn không cần no", "Nghèo khó không đổi", "Giàu sang không tham", "Uy vũ không khuất phục"... Đó là những phẩm chất người xưa quy cho những bậc quân tử. Quân tử

1. Quốc Chẩn, *Phong trào nông dân hay phong trào dân tộc*, Tạp chí Văn-Sử-Địa, số 36, 1958.

cũng là người có bản lĩnh. Vì thế con người Việt Nam rất coi trọng việc rèn luyện bản lĩnh và có bản lĩnh. Đây cũng là một nét bản sắc dân tộc hết sức cần thiết phải giáo dục cho mọi người để sống và đứng vững trong xã hội ngày nay. Thấy được bản sắc dân tộc để phát huy, chính là tạo nên một sức mạnh vô song, chẳng những để đánh đuổi ngoại xâm mà còn để xây dựng đất nước, nhất là trong thời đại hiện nay.

Rất có thể nền giáo dục chúng ta đào tạo được những con người có trình độ khoa học, công nghệ cao, thông thạo nhiều ngoại ngữ, không thua gì những người của các nước phát triển trên thế giới. Nhưng nếu coi nhẹ bản sắc dân tộc tức là truyền thống yêu nước thương nhà, thương người, chí khí, bản lĩnh, không tham vật chất, danh vọng... của người Việt, thì đất nước ta sẽ khó vươn lên đuổi kịp các nước phát triển trước, trong xu thế từng quốc gia đều cạnh tranh ngày càng quyết liệt.

Vì vậy, cải cách giáo dục tối đây cần chú trọng đặt vấn đề về giáo dục nói chung và nội dung, chương trình giáo dục nói riêng có cấu trúc như thế nào để đáp ứng được hiện đại hóa, hội nhập quốc tế... như dự thảo Nghị quyết Trung ương lần thứ 11 đặt ra, nhưng đồng thời phải phát huy tốt truyền thống, bản sắc dân tộc. Chính nhờ phát huy bản sắc đó, chúng ta mới có thể thực sự thành công xã hội hóa giáo dục, mới bảo đảm hội nhập nhưng không hoà nhập, mới sử dụng được tri thức công nghệ, sự chuẩn hóa theo trình độ quốc tế để giải quyết có hiệu quả các vấn đề của đất nước và đời sống đặt ra, chứ không thể đào tạo thật nhiều giáo sư, tiến sĩ theo trình độ nước ngoài, nhưng thiếu mặt bản sắc dân tộc, thì sẽ không giúp ích gì mấy cho công cuộc xây dựng và phát triển kinh tế - xã hội của đất nước.

Tùy đây chúng tôi xin đề xuất hai điểm cần lưu ý:

Một là, phải chú trọng vai trò giáo dục các

môn khoa học xã hội ở tất cả các cấp học, bậc học, nhất là các môn Văn, Lịch sử, Địa lí, Giáo dục công dân... Cấu tạo nội dung, chương trình sao cho phản ánh được bản sắc dân tộc.

Hai là, những môn khoa học tự nhiên, công nghệ thông tin, ngoại ngữ... cũng cần quán triệt bản sắc dân tộc qua nội dung, cách dạy, cách học, thi cử, làm bài tập... sao cho người học được nuôi dưỡng một ý thức dân tộc là bản thân sẽ làm gì để đất nước được phồn vinh, phát triển (ở trên chúng tôi đã trình bày: Bản sắc dân tộc Việt Nam thể hiện ở sự cố kết, đồng tâm của cả đất nước, làng xã, gia đình, dòng họ, cá nhân mỗi người...). Bản sắc dân tộc như một dòng chảy xuyên qua nội dung, hình thức, phương pháp của nền giáo dục hiện đại chúng ta. Trước kia một số kẻ thù xâm lược đã phải thừa nhận không khuất phục được chúng ta là vì dân tộc Việt Nam có một nền văn hóa cao, là vì một dân tộc trọng đạo đức. Đó chính là bản sắc dân tộc giúp đất nước ta đứng vững, trường tồn. Chính đây cũng là nội dung giáo dục để đào tạo nên những con người Việt Nam, ở trong và ngoài nước, không phân biệt giai cấp, tầng lớp xã hội, có tình yêu đất nước, quê hương, làng xã, gia đình, dòng họ..., có chí khí, bản lĩnh và tài năng, nối tiếp cha ông bảo vệ và xây dựng đất nước giàu mạnh, văn minh.

SUMMARY

The author thinks that the coming education reform shall focus on education in general and contents and program in particular with structure suiting the modernization, industrialization, globalization while maintaining the cultural and traditional values. Only this could help to socialize education, ensuring the integration without dissolution, using international technological knowledge, standardization for solving local problems.